

فناوری‌های کمک

لزوم بهینه‌سازی آموزش کودکان با نیازهای ویژه

■ از شماره چهارم مجله رشد فناوری آموزشی تصمیم بر این شده است که سرفصل جدیدی با عنوان «پرونده ویژه» به مجله افزوده شود. نظام تعلیم و تربیت کشور در حیطه‌های مرتبط با فناوری آموزشی و کاربرد آن در فرایندهای یاددهی - یادگیری و در شرایط و موقعیت‌های گوناگون درگیر مسائل و مشکلاتی است که پرداختن به آن‌ها به شکل مبسوط و تخصصی ضروری و لازم به نظر می‌رسد. بر همین اساس، در هر شماره از مجله، در بخش «پرونده ویژه» یک موضوع بررسی می‌شود و از جنبه‌های علمی و نظری، عملی و کاربردی، انعکاس تجربه‌های جهانی و معرفی محصولات و منابع یادگیری آن حوزه به آن‌ها پرداخته می‌شود.

در شماره جاری، موضوع «کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و نقش، جایگاه و کاربرد فناوری‌های نوین در آموزش این گروه از دانش‌آموزان» بررسی شده است. از جمله مشکلات جدی این گروه از دانش‌آموزان، نقص در انجام برخی امور جاری زندگی، محدود بودن زیست طبیعی آن‌ها در اجتماع، کم‌توانی‌شان در بهره‌گیری از امکانات و فناوری‌های در دسترس و مشکلات مربوط به سازگاری با محیط‌های آموزشی است.

البته امروزه در جهان تلاش‌های فراوانی صورت گرفته است تا افراد با نیازهای ویژه بتوانند استقلال نسبی خود را در انجام امور جاری به دست آورند و امکان زیستن و حضور مؤثر در جامعه را داشته باشند. اکنون نوع نگاه‌ها به افراد کم‌توان تغییر کرده و همچون گذشته از آن‌ها به عنوان باری بر دوش جامعه یاد نمی‌شود. در این تغییر نگاه، از این گروه افراد به عنوان اعضای از جامعه یاد می‌شود که اگر به کمک روش‌ها و فناوری‌های کمکی، امکانات و شرایط لازم در اختیارشان قرار گیرد، می‌توانند نه تنها زندگی شخصی خود را به درستی و سهولت اداره کنند، بلکه می‌توانند در فرایندهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و آموزشی جامعه اثرگذار باشند.

البته بسترسازی آموزش و فراهم کردن امکانات مورد نیاز این افراد باید بر پایه یافته‌های علمی و با رویکرد افزایش مهارت‌های عملی ایشان صورت گیرد. رویکردهای سنتی در آموزش کودکان با نیازهای ویژه منسوخ شده‌اند و با پدیدار شدن فناوری‌های جدیدی همچون چندرسانه‌ای‌ها، فرارسانه‌ها، شبیه‌سازی‌ها و سایر امکانات فناورانه، فضای جدیدی برای پیشرفت و تسهیل در آموزش این یادگیرندگان به وجود آمده است. فناوری‌ها و از جمله فناوری‌های آموزشی، به خصوص در جنبه سخت‌افزاری آن، در ابتدا و به شکل اصولی برای کاربران عادی طراحی می‌شوند و در شکل معمول، استفاده از آن‌ها برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه دشوار و به طور عمومی غیرممکن می‌نماید! ضرورت دارد فناوری‌ها با نیازها و ویژگی‌های دانش‌آموزان با نیازهای ویژه سازگار شوند، به شکلی که هم نحوه استفاده از آن‌ها برای این گروه تسهیل شود و هم بهره‌برداری از فناوری‌های کمکی سازگار شده با نیازهای دانش‌آموزان ویژه، پیش از تمرکز بر انتقال محتوا، به رشد و شکوفایی استعدادهای آن‌ها و ایجاد و ارتقای خودپنداره مثبت و تسهیل اجتماعی شدن آن‌ها بینجامد.

فناوری‌های کمکی برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه باید در زمینه‌های برنامه‌های درسی و محتوا، ارزشیابی، زمان و فضا، خود را با شرایط یادگیرندگان مورد نظر تطبیق دهند. عمده مشکلاتی که سر راه آموزش این دسته از دانش‌آموزان وجود دارد، شامل: «کمبود تجهیزات کمکی، تطابق نداشتن فرایندهای یادگیری با محدودیت‌های ایشان و هزینه‌های فراوان پشتیبانی از آنان و کمبود منابع مالی برای حمایت از ایشان» است. با تمرکز بر دو راهکار زیر و فراهم کردن امکان تحقق این دو راهکار، می‌توان تاحدی از مشکلات آموزشی این گروه کاست:

● ۱. به کارگیری اصولی طراحی برای یادگیری ایشان: اصول

طراحی مورد نظر در این راهکار، در دو زمینه طراحی فضاهای آموزشی متناسب و سازگار شده با افراد با نیازهای ویژه و طراحی آموزشی با رویکرد حمایت از این یادگیرندگان است.

● ۲. استفاده از فناوری‌های کمکی: فناوری‌های کمکی در دو حیطه فناوری‌های

سخت‌افزاری و فناوری‌های نرم‌افزاری، می‌توانند تسهیل‌گر بسیاری از فرایندهای یادگیری دانش‌آموزان ویژه باشند که در حال حاضر به سختی انجام می‌شوند. مجله رشد فناوری آموزشی امیدوار است با توجه خاص به حوزه آموزش کودکان با نیازهای ویژه در شماره جاری خود، گامی هر چند کوچک در مسیر حل مشکلات این عزیزان بردارد. دکتر مهدی واحدی